

به توجه، توجه کنید!

مدیریت بحران توجه در آموزش مجازی و تغییرات ضروری

دکتر لیلا سلیقه‌دار، کارشناس تعلیم و تربیت

از جمله مشکلات در فرایند یاددهی - یادگیری مجازی، کاهش توجه و تمرکز دانش‌آموزان به واسطه نبود حضور در کلاس درس واقعی است. معلم ناچار است برای مواجهه با این شرایط، اقدامات گوناگونی انجام دهد. در این میان تصمیم و راهکارهای کلی مدرسه و تلاش مدیر مدرسه برای بهبود شرایط در جلب و جذب «توجه» فراگیرندگان بسیار ضروری و راهگشاست. به این منظور، شناخت فرایند توجه، عوامل مؤثر بر تقویت آن و نیز شناخت ویژگی‌های یادگیرندگان در مسیر یادگیری مؤثر است و می‌تواند به برنامه‌ریزی‌های کلان و وسیع مدیر مدرسه در این راستا، منجر شود.

می‌شود، تلاش کنید بر محرکی بیشترین تأکید را داشته باشید که قصد دارید دانش‌آموزان به آن توجه لازم را نشان دهند.

تجربه مدرسه

برای اینکه توجه دانش‌آموزان را به مدیریت زمان جلب کنیم، تصمیم گرفتیم با کمک یک نرم‌افزار، در کناری از فضای آموزش مجازی، ساعت را نمایش دهیم. این ساعت در طول هر زنگ آموزشی سه بار (در ابتدا، میانه و پایان کلاس) به نمایش در می‌آید و البته با نظر و تنظیم معلم امکان تغییر دارد. هر بار برای چند ثانیه، با صدایی کوتاه اما دلنشین و زیبا و البته متنوع، دیده می‌شود. این موضوع موجب شد علاوه بر دانش‌آموزان، معلمان نیز به مدیریت زمان توجه بیشتری نشان دهند.

اندازه

محرک‌ها و عوامل دارای ابعاد و اندازه‌های غیرطبیعی بیشتر از آن‌هایی که اندازه‌های طبیعی دارند جلب توجه می‌کنند.

تجربه مدرسه

در برنامه آموزشی سالانه که از تمام معلمان دریافت شد، درخواست کردیم هر معلم به مهم‌ترین موضوع آموزشی خود در طول یک دوره آموزش دوهفته‌ای اشاره کند. با کمک پیام‌های دریافتی موفق شدیم هر هفته کلاس را با یک پیام یا بنر متنی و گاهی نیز تصویری همراه کنیم؛ طوری که کلاس با همان پیام آغاز شود. در این پیام‌ها، کلیدواژه‌ها در اندازه‌های قابل توجهی تغییر یافته‌اند. با دریافت نظر دانش‌آموزان متوجه شدیم این کار در جلب توجه آنان به یادگیری مطالب انتخابی بسیار مؤثر است.

حرکت

محرکی که حرکت می‌کند یا تغییر وضعیت می‌دهد، بیش از هر محرک ثابتی مورد توجه است.

تجربه مدرسه

برای تقویت توجه دانش‌آموزان، برنامه «مکان‌یابی در کنج یادگیری» را در مدرسه اجرا

آنچه توجه است

انسان تحت تأثیر محرک‌های گوناگونی قرار دارد، اما فقط به تعدادی پاسخ می‌دهد و به اصطلاح به آن‌ها توجه می‌کند. به دیگر معنا، توجه فرایند شناختی و انتخابی معطوف کردن ذهن بر یک چیز و نادیده‌انگاشتن سایر چیزهاست. شناخت ویژگی‌های توجه می‌تواند به تشخیص راهکارهای تقویت توجه در فرایند یاددهی - یادگیری بینجامد.

شدت بیشتر

محرکی که شدت بیشتری دارد، بیش از محرکی که این ویژگی را ندارد، جلب توجه می‌کند. بر این اساس، در برنامه‌ریزی‌های مشترک که برای یک پایه یا مدرسه برگزار



آنچه والدین بهتر است بدانند.

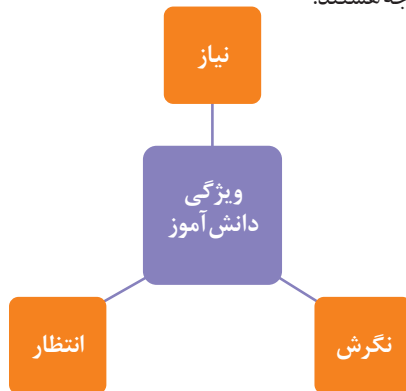


تجربه مدرسه

از جمله فعالیت‌های مدرسه در طول آموزش مجازی، تأکید بر اجرای برنامه‌های ظهورگاهی، علاوه بر برنامه‌های صبحگاهی است. تجربه مدرسه نشان داده است، وقتی برای پایان روز مدرسه برنامه‌ای در نظر گرفته می‌شود که تنوع زیاد دارد و در عین حال جذاب است، نسبت به آموزه‌ها و یادگیری مدرسه در دانش‌آموزان توجه بیشتری را ایجاد می‌کند و ماندگاری و تثبیت نیز افزایش می‌یابد. در این برنامه که معمولاً با نماز جماعت مجازی همراه است و هر کدام از دانش‌آموزان، گاه همراه خانواده خود، در آن مشارکت می‌کنند، بخش‌های دیگری هم وجود دارد. از جمله، گاهی لازم است همه دانش‌آموزان در یک پیام متنی یا صوتی، مهم‌ترین نکته‌ای را که در آن روز آموخته‌اند یا جالب‌ترین آن‌ها را ارائه دهند. این برنامه مورد اقبال دانش‌آموزان و نیز والدین بسیاری است.

ویژگی‌های توجه‌کننده

لازم به یادآوری است، در ایجاد و تقویت توجه در دانش‌آموزان، علاوه بر عوامل یادشده، ویژگی‌های مخاطب نیز قابل توجه هستند.



بر این اساس، توجه به نیاز و علاقه دانش‌آموزان، در کنار تناسب هر محرک یادگیری با انتظارات، تجربه‌ها و انگیزه آن‌ها، به تقویت بیشتر توجه می‌انجامد.

تجربه مدرسه

در برنامه‌های مشترک مدرسه، بخشی را به پخش کلیپ‌های مورد علاقه دانش‌آموزان اختصاص داده‌ایم که خودشان آن‌ها را معرفی می‌کنند. همچنین، برنامه‌های تکمیلی مدرسه کاملاً بر اساس علاقه هر دانش‌آموز قابل انتخاب است. آن‌ها مجبور به انتخاب دست کم دو برنامه هستند، اما این انتخاب از میان ده عنوان کلاسی است که از برنامه ورزشی تا یادگیری هنری را شامل می‌شود تا احساس مطلوب دانش‌آموز موجب تقویت نگاه و توجه او به موضوع شود.

کوتاه سخن

جلب توجه دانش‌آموزان تنها به محدوده کلاس و اقدامات معلم مربوط نمی‌شود و به همت والیا و فعالیت‌های گسترده‌تر در مدرسه نیاز دارد. به این منظور، بسیاری از اقدامات و برنامه‌های مدرسه می‌توانند به تکمیل تقویت توجه دانش‌آموزان کمک کند تا بتوانند از میان محرک‌های گوناگون، فکر و ذهن خود را به موضوع یادگیری معطوف کنند و از عوامل و محرک‌های دیگر باز دارند.

کردیم؛ به این شکل که دانش‌آموزان می‌توانند با هدایت معلم، مناسب‌ترین کنج یادگیری را در خانه پیدا کنند و آن را برای روز، موضوع و ساعت آموزشی دیگر تغییر دهند. بهترین انتخاب‌ها در قالب یک کلیپ به دانش‌آموزان معرفی می‌شوند. برای مثال، برای ساعتی که معلم قصد انجام فعالیت آزمایشی دارد و از قبل آن را به دانش‌آموزان اعلام کرده است، برخی آشپزخانه، چند نفری فضای سبز بیرون از خانه و مواردی از این دست را برای یادگیری انتخاب کرده‌اند و وسایل لازم را متناسب با محیط و هدف یادگیری در آن قرار می‌دهند. این کار به جلب بیشتر مخاطبان و تقویت توجه آن‌ها منجر می‌شود.

تکرار

موضوعی با چندین بار تکرار مناسب، بیشتر از هر موضوع دیگری که فقط یک بار بیان شود، توجه افراد را به خود جلب می‌کند. مناسب بودن تکرار به معنای پرهیز از تکرارهای نامعقول و زیاد است.

تجربه مدرسه

«رادیو مدرسه» را تأسیس کردیم تا بهترین صوت‌های دانش‌آموزان، بنا بر مناسبت‌ها، در آن پخش شود. اما بعد به این نتیجه رسیدیم که دانش‌آموزان و والدین به موضوعات با محتوای آموزشی و به‌ویژه در راستای یادگیری بیشتر توجه نشان می‌دهند. بنابراین، بخشی را در رادیو مدرسه باز کردیم تحت عنوان «از زبان من بشنو». مطابق با آن، دانش‌آموزان با هدایت معلم و بنا بر انجام تکالیف خود، بخشی از یک درس یا موضوع را شرح می‌دادند. برای این منظور معیارهایی از نظر زمان و نیز بیان جذاب برای دانش‌آموزان تعیین کردیم. حال ممکن است یک موضوع مهم آموزشی چند بار با صداهای دانش‌آموزان گوناگون بیان شود. چون مخاطبان می‌توانند نظراتشان را، درست مثل برنامه‌های رادیویی، به شماره رادیو پیامک کنند و نیز در مسابقه بهترین فایل صوتی شرکت کنند، استقبال بی‌نظیری از این طرح رخ داد.

تضاد

محرک‌های متضاد نیز بیشتر از محرک‌های مشابه نظر مخاطب را به خود جلب می‌کنند.

تجربه مدرسه

یکی از برنامه‌هایی که در مدرسه داریم، برگزاری «اشتباه را پیدا کن» است. در طول هفته، فایل‌های درسی متنی یا صوتی و نیز دیگر محتوای آموزشی که معلمان و مدرسه ارائه می‌کنند، به صورت عمدی حاوی یک خطا یا اشتباه است. دانش‌آموزان می‌توانند اشتباه هفته را پیدا کنند و آن را به مدرسه اعلام کنند. در هماهنگی با معلمان، تصمیم بر این شده است که اشتباهات را به نکته‌ای اختصاص دهند که مهم‌ترین مورد در یادگیری موضوع است. این کار به تقویت توجه دانش‌آموزان بسیار کمک کرده است؛ با این ملاحظه که برندگان محدود نیستند و همه کسانی که پاسخ دهند، در برنامه هماهنگی از قبل طرح‌ریزی شده شرکت داده می‌شوند و از کد امتیاز برای برنامه‌های تشویقی آینده بهره‌مند می‌شوند.

نوآوری

نوآوری عبارت از شرایط تازه و روش نوینی است که با روش متداول اختلاف داشته باشد و بیشتر مورد توجه واقع شود.